

بررسی تجارب دانشجویان رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی تبریز در مورد کارآموزی‌های در عرصه: یک مطالعه‌ی کیفی

علی جنتی^۱، فریبا دهقانی میلیق^۱، محمدرضا نریمانی^۱، معصومه قلیزاده^۱، ندا کبیری^۱

نویسنده‌ی مسوول: تبریز، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی Kabirin@tbzmed.ac.ir

چاپ: ۱۳۹۷/۰۳/۳۱

پذیرش: ۱۳۹۷/۱/۲۲

دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۲۴

چکیده

زمینه و هدف: شناسایی و برطرف کردن نقاط قوت و ضعف درس کارآموزی در رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی در بهبود کیفیت و اثربخشی این درس امری ضروری می‌باشد. مطالعه‌ی حاضر با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم پزشکی تبریز درباره‌ی مشکلات درس کارآموزی طراحی و اجرا گردید.

روش بررسی: مطالعه‌ی حاضر یک مطالعه‌ی توصیفی کیفی می‌باشد که در سال ۱۳۹۳ بر روی دانشجویان رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم پزشکی تبریز انجام شده است. داده‌ها از طریق برگزاری چهار جلسه بحث گروهی متمرکز با حضور ۸ تا ۱۰ نفر در هر جلسه جمع‌آوری و به روش تحلیل محتوا، تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها: مشکلات درس کارآموزی در عرصه ۱ تا ۴ مقطع کارشناسی رشته‌ی مدیریت در ۳ حیطه مشکلات مربوط به مربیان، مشکلات مربوط به فیلد کارآموزی و مشکلات مربوط به کارپوشه ارایه شده به منظور ارزیابی از دیدگاه دانشجویان بررسی شدند. در هر حیطه درون مایه‌های اصلی و فرعی استخراج شدند که در مجموع شامل ۸ درون مایه اصلی و ۳۰ درون مایه فرعی بودند.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج مطالعه‌ی حاضر توصیه می‌گردد به منظور برطرف کردن بخشی از نقاط ضعف این درس، بازنگری کلی در کوریکولوم کارآموزی در عرصه شامل اصلاح طرح درس و سرفصل‌های درس، اصلاح و بازنگری اساسی کارپوشه بر اساس به روزترین مطالب مرتبط نظام سلامت و نیاز بازار کار انجام گیرد.

واژگان کلیدی: کارآموزی در عرصه، مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، مطالعه کیفی.

این مقاله بدین صورت ارجاع داده شود:

Jannati A, Dehgani Milag F, Narimani M, Gholizadeh M, Kabiri N. Evaluation of the Experiences of Health Service Management Students at the Faculty of Management and Information in Tabriz, Iran Regarding Field Internship: A Qualitative Research. J Med Educ Dev. 2018; 11 (29) :44-53

۱- گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، قطب علمی و آموزشی مدیریت سلامت ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران.

مقدمه

دانشگاه‌ها با هدف تربیت محققان، دانش پژوهان و دانشجویان، در ارتقای سطح علم در جامعه دارای نقش حائز اهمیت می‌باشند. دانشگاه‌های علوم پزشکی در کنار این هدف، دارای وظیفه‌ی خطیر تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص مورد نیاز جامعه می‌باشد (۱). یادگیری مهارت‌های عملی و ارتباطی در کنار دروس تئوری و نظری یکی از ویژگی‌های آموزش در کلیه‌ی رشته‌های علوم پزشکی است (۲). در همین راستا کارآموزی به عنوان یک نوع نظام آموزشی بر اساس الگوی استاد شاگردی می‌باشد که از زمان رواج حرف و پیشه‌ها و مشاغل صنعتی، مورد استفاده قرار می‌گرفته است (۳). درس کارآموزی در کوریکولوم آموزشی رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی در دستیابی به اهداف آموزشی این رشته نقش حائز اهمیت می‌باشد (۴). هدف از برگزاری درس کارآموزی در رشته‌ی مدیریت آشنا سازی دانشجو با بخش‌های مختلف شبکه‌ی بهداشتی و درمانی از خانه‌ی بهداشت تا بیمارستان می‌باشد (۵).

مهارت‌های حرفه‌ای ضعیف دانش‌آموختگان و کاهش کارایی آن‌ها در ارائه‌ی خدمات بهداشتی و درمانی ناشی از ضعف در برنامه‌ریزی آموزشی می‌باشد (۶). دانشجویان به عنوان گیرندگان خدمات آموزشی در درس کارآموزی با حضور و فعالیت مستقیم در فیلد کارآموزی یکی از بهترین منابع تشخیص مشکلات بالقوه و بالفعل آموزشی این درس می‌باشند (۷). شناسایی و برطرف کردن نقاط قوت و ضعف درس کارآموزی در بهبود کیفیت و اثربخشی این درس امری ضروری می‌باشد. لذا مطالعه‌ی حاضر با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع رسانی دانشگاه علوم پزشکی تبریز درباره‌ی مشکلات موجود بر سر راه درس کارآموزی در عرصه در سال ۱۳۹۳ طراحی و اجرا گردید.

روش بررسی

پژوهش حاضر از نوع مطالعات کیفی توصیفی می‌باشد. مشارکت کنندگان در این مطالعه به صورت هدف‌مند و نمونه همگن از بین دانشجویانی که دروس کارآموزی در عرصه ۱ تا ۴ را گذرانیده بوده و غنی‌ترین اطلاعات را در این خصوص داشتند انتخاب گردیدند. داده‌های این تحقیق با استفاده از روش بحث گروهی متمرکز (Focus Group Discussion) گردآوری شدند. برای این منظور چهار جلسه بحث گروهی متمرکز با حضور ۸ تا ۱۰ نفر در هر جلسه و در مجموع ۳۶ نفر تشکیل شد. هر جلسه به طور میانگین ۲ ساعت به طول انجامید. تجربیات دانشجویان از درس کارآموزی در عرصه و مشکلات این درس از طریق پرسش‌های نیمه ساختار یافته در طی جلسات و تا رسیدن به اشباع به طوری که دیگر تجربه و نظر جدیدی ارایه نشود، اخذ گردید. پرسش‌ها با استفاده از نظرات صاحب‌نظران حوزه‌ی کارآموزی رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی در رابطه با مشکلات مربوط به درس کارآموزی در ۳ حیطه مشکلات مربوط به مریبان، مشکلات مربوط به فیلد کارآموزی و مشکلات مربوط به کارپوشه ارایه شده از دیدگاه دانشجویان، تهیه گردید. در آغاز هر جلسه اهداف مطالعه برای دانشجویان توضیح داده می‌شد. همچنین با کسب اجازه از دانشجویان حاضر در جلسات صدای آن‌ها ضبط می‌گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل محتوا (Content Analysis) و به صورت دستی انجام گرفت. نوارهای ضبط شده بلافاصله پس از اتمام هر جلسه بحث گروهی متمرکز به صورت کلمه به کلمه پیاده گردیده، یادداشت‌های دستی که حین جلسه نوشته شده بودند مرتب شده و داده‌ها ضمن کامل شدن سازماندهی گردید. این کار تا غوطه وری کامل محقق در داده‌ها انجام یافت. در نهایت یادداشت‌ها کد گذاری، دسته بندی و درون مایه‌ها استخراج گردید.

برای اطمینان از قوام داده‌ها، از روش بازبینی مشارکت

توجیه کنند به آن‌ها بگویند که قصد این دانشجویان یادگیری است نه دخالت...".

عدم توانمندی در برنامه‌ریزی آموزش مطابق با طرح درس: یک مشارکت کننده بیان میکند: "مربی‌ها کاملاً سلیقه‌ای برخورد میکنند و از هر کجای کارپوشه خوششون بیاد تاکید بیشتری روی اون میکنند و اون قسمت مهم‌ترین بخش کارپوشه میشه...".

مانع بودن مربی از انعکاس مشکلات به دانشکده: یکی از مشارکت کنندگان اظهار داشت: "... خیلی شفاف بگم که برخی از مربیان نمیخوان بگذارن که مشلات فیلد به گروه انتقال پیدا کنه...".

ضعف احساس مسوولیت در قبال دانشجویان: مشارکت کننده‌ای بیان کرد: "برخی از مربی‌هایی که در کارآموزی هستند توجیه نیستن که حضورشون به خاطر نیاز دانشجویست تا مشکلات دانشجویها رو حل کنن نه اینکه به کارای خودشون رسیدگی کنن...".

ضعف مربیان در شناسایی نیاز فیلدهای کارآموزی: یکی از مشارکت کنندگان در این خصوص اشاره کرد: " برخی از مربی‌ها توانمندی لازم برای شناسایی مشکلات فیلدها و حرکت در راستای نیازهای فیلد رو ندارن...".

۲. مشکلات سیستم آموزشی مرتبط با کارآموزی: این درون مایه شامل ۵ درون مایه‌ی فرعی در مورد مشکلات مربوط به سیستم آموزشی و ارزیابی دانشجویان و مربیان می‌باشد.

تامین نبودن مربیان از بابت حق الزحمه: در همین راستا مشارکت کننده‌ای می‌گوید: "تعدادی از دانشجویان کارشناسی ارشد و تازه فارغ التحصیل شده کارشناسی برای دریافت گواهی و بدون دریافت حق الزحمه مربی میشن و این باعث میشه که کارآموزی سرسری گرفته بشه".

نبود راهنماهای یکسان برای آموزش: یکی از مشارکت

کنندگان استفاده گردید. به طوری که بعد از شنیدن کامل تجربیات دانشجویان محقق خود اقدام به بازگو نمودن درک خود از صحبت‌های آن‌ها کرده و در صورت تایید توسط دانشجویان، به عنوان تجربه ملاک عمل قرار میگرفت.

ملاحظات اخلاقی: رضایت آگاهانه از تمام مشارکت کنندگان در پژوهش کسب شد. همچنین اهداف پژوهش به طور واضح به دانشجویان حاضر در جلسات بحث گروهی متمرکز بیان و همکاری آن‌ها در مطالعه جلب گردید. دانشجویان نیز در خصوص ترک مطالعه در هر زمان آزاد بودند.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های مطالعه‌ی حاضر، مشکلات درس کارآموزی در عرصه ۱ تا ۴، در ۳ حیطه مربیان، فیلد کارآموزی و کارپوشه استخراج گردید. این یافته‌ها به تفکیک هر حیطه بیان شده‌اند.

الف. مشکلات مربوط به مربیان کارآموزی:

در این حیطه ۳ درون مایه‌ی اصلی و ۱۳ درون مایه‌ی فرعی به دست آمد. درون مایه‌های اصلی شامل مشکلات مربوط به مربیان، مشکلات سیستم آموزشی مرتبط با کارآموزی، و موانع اجرایی مرتبط با برنامه ریزی انجام کارآموزی در عرصه می-باشند. جدول ۱ درون مایه‌های اصلی و فرعی مشکلات کارآموزی در عرصه در حیطه‌ی مشکلات مربوط به مربیان را نشان می‌دهد.

۱. مشکلات مربوط به مربیان: شامل ۵ درون مایه فرعی در مورد توانمندی‌ها و ضعف‌های ذاتی مربیان می‌باشد.

عدم توانمندی مربیان در برقراری ارتباط با مسوولان واحدها در فیلدهای کارآموزی: مشارکت کننده ۷ در بحث گروهی اول اظهار داشت: " تعدادی از مربی‌ها توانایی برقراری ارتباطشان صفر است. باید مربیان ما فیلد و پرسنل را

کنندگان میگوید: "... تو کارآموزی ما راهنمای آموزشی برای تدریس مربیان وجود نداره تا بر اساس اون تدریس کنن...".
عدم رعایت شایسته سالیاری در انتخاب مربیان: یکی از مشارکت کنندگان در بحث گروهی اول میگوید: "...شاخصی برای انتخاب مربی‌ها به لحاظ اینکه آیا مربی دانش و مهارت دارد، وجود نداشته...".

نبود شاخص‌هایی برای ارزیابی دانشجو: مشارکت کننده‌ای میگوید: "...در ارزیابی دانشجو مهارت دانشجویان مد نظر نیست. این امر پویایی کارآموزی رو از بین میبره".

ضعف سیستم آموزشی کارآموزی در عرضه: یکی از مشارکت کنندگان این چنین میگوید: "...برخی از مربیان سوالات رو به طریقی به دانشجویها گفته بود به خاطر اینکه مبادا دانشجویهاش نتونن نمره بگیرن و آن موقع معلوم بشه که مربی درست آموزش نداده...".

۳. موانع اجرایی مرتبط با برنامه ریزی انجام کارآموزی در عرصه: این درون مایه شامل ۳ درون مایه فرعی در ارتباط با مشکلات مربوط به نبود برنامه ریزی مناسب برای این درس می‌باشد.

عدم نظارت و سرکشی بر فعالیت‌های مربیان: دانشجویان به مشکلاتی که مربوط به عدم حضور مربی در فیلد می‌باشند اشاره نموده‌اند. به طور مثال مشارکت کننده ۶ در بحث گروهی اول میگوید: "...مربی ما در طول ترم فقط ما رو به واحد معرفی می‌کرد و میرفت".

استفاده نکردن از مربیان ثابت: یکی از مشارکت کنندگان اظهار داشت: "...اگه مربی‌ها در فیلدها ثابت باشند هم توانایی برقراری ارتباط بالامیره و هم مربی‌ها اطلاعاتشون به روز میشه...".
مطابق بودن زمان کارآموزی با فرصت‌های کاری پرسنل فیلد: یکی از مشارکت کنندگان میگوید: "...زمان کارآموزی از ساعت ۸ صب تا ۱ ظهر بود که در آن زمان‌ها کادر مشغله کاری زیادی داشتن...".

ب. مشکلات مربوط به فیلد کارآموزی در عرصه
 در مورد این حیطه ۳ درون مایه اصلی و ۱۱ درون مایه فرعی پدیدار گردید. جدول ۲ درون مایه‌های اصلی و فرعی مشکلات کارآموزی در عرصه در حیطه‌ی مشکلات مربوط به فیلد کارآموزی را نشان می‌دهد.

۱. ضعف در سیستم مدیریت کارآموزی در عرصه: شش درون مایه فرعی در ارتباط با سیستم مدیریت کارآموزی شناسایی شد.

عدم بستر سازی جایگاه رشته‌ی مدیریت در نظام سلامت برای فیلدها: در همین ارتباط یکی از مشارکت کنندگان اظهار داشت: "...دانشجوی پرستاری حجم کار فیلد و پرسنل را کاهش می‌دهد پرسنل فیلد به عنوان فرصت به آن‌ها نگاه می‌کنند. ولی به ما به عنوان تهدید نگاه می‌کنند و این برمی‌گردد به اینکه وظایف دانشجوی رشته‌ی مدیریت برای فیلدها شناخته نشده...".

ثابت نبودن محل‌های کارآموزی: مشارکت کننده‌ای در این خصوص بیان نموده: "...مکان فیلدها تغییر میکنه. مثلا بیمارستان کودکان امسال جزء فیلدهاست سال بعد نیست. به جاش یک فیلد دیگه‌ای اختصاص میدن...".

نبود رابط آموزشی در فیلدها: مشارکت کننده شماره‌ی ۱۰ در بحث گروهی سوم درباره این مشکل می‌گوید: "...موردی داشتیم ما می‌رفتیم فیلد از پرسنل سوال می‌کردیم می‌گفتند سال‌های قبل دوستانتون اومدن سوال کردند برید از اونها یاد بگیرید. اگه رابط آموزشی داشتیم بهتر میتونست اونا رو توجیه کنه...".

نبود سیستم ارایه‌ی بازخورد به پرسنل و فیلدها: مشارکت کننده‌ی شماره ۹ در بحث گروهی دوم می‌گوید: "...موردی داشتیم ما به بخش رفتیم و از پرسنل بخش سوال می‌کردیم. میگفتند سال‌های قبل با دوستانتون همکاری کردیم نتیجه‌ای نگرفتیم...".

عدم رعایت سلسله‌ی مراتب یادگیری در کارآموزی: در این مورد یکی از مشارکت کنندگان بیان نمود: "... در کارآموزی ۴ هیچ کدوم از دانشجویان ما بودجه ریزی رو مسلط نبودند ولی در کارآموزی مهارت بودجه ریزی رو میخوان یاد بگیرند...".

ضعف گروه در انعقاد قرارداد و تفاهم نامه: مشارکت کننده‌ی شماره ۸ در بحث گروهی اول بیان نمود: "... آگه رئیس دانشکده با انعقاد قرارداد با فیلدها بتونه انتظارات خودش را بیان کنه، میتونیم همکاری اونهارو بیشتر کنیم...".

۲. محدودیت امکانات محیط کاری در فیلدها: شامل ۲ درون مایه‌ی فرعی در مورد محدودیت فضای کاری برای دانشجویان در فیلدها می‌باشد.

نبود امکانات رفاهی: یکی از مشارکت کنندگان در این باره گفته است: "... رختکنی برای دانشجویان رشته‌ی مدیریت در نظر گرفته نشده و دانشجو مجبوره با کیف و کاپشن و شال به بخش بره...".

عدم اختصاص فضای آموزشی برای کارآموزان در فیلدها: در این مورد هم یکی از دانشجویان ناراضی اظهار داشت: "... مری توی راهرو به دانشجویان توضیح میده...".

۳. مشکلات مربوط به پرسنل فیلدهای کارآموزی: شامل ۳ درون مایه‌ی فرعی می‌باشد.

مهارت ناکافی پرسنل برخی از فیلدها: دانشجویان از مهارت‌های ناکافی پرسنل اظهار نارضایتی می‌نمودند. در این خصوص یکی از دانشجویان می‌گوید: "... در کارآموزی ۲ اصلا پرسنل تفاوت بین فرایند خدمت، پشتیبانی و مدیریت رو نمیدونست که بخواد به ما تدریس کنه...".

توجه نبودن پرسنل نسبت به وظایف آموزشی خود: یکی از مشارکت کنندگان می‌گوید: "... پرسنل توجه نیستند که این بیمارستان‌ها آموزشی هستند و ردیف اول شرح وظایف شغلی هر کارمند، آموزش هست...".

تصور اداری بودن دانشجویان مدیریت: در همین راستا

مشارکت کننده‌ی شماره ۴ در بحث گروهی سوم می‌گوید: "... چون دانشجوی مدیریت با بخش‌های اداری سر و کار داره، وقتی اونها پیش سرپرستار می‌روند، پرستار احساس می‌کنند که برای نظارت اومدنند...".

پ. مشکلات مربوط به کارپوشه ارایه شده در کارآموزی در عرصه:

این حیطه نیز شامل ۲ درون مایه‌ی اصلی و ۶ درون مایه‌ی فرعی می‌باشد. جدول ۳ درون مایه‌های اصلی و فرعی مشکلات کارآموزی در عرصه در حیطه‌ی مشکلات مربوط به کارپوشه‌ی ارایه شده را نشان می‌دهد.

۱. مطالب کارپوشه

عدم انسجام مطالب کارپوشه: مشارکت کننده‌ی شماره ۶ در بحث گروهی سوم می‌گوید: "... کارپوشه انسجام لازم رو نداره و مطالب پیوسته نیست و... دانشجو نمیدونه از کجا باید شروع کنه و چطور این مسیر رو پیش بره...".

پویا نبودن مطالب کارپوشه: در این راستا مشارکت کننده‌ی شماره ۷ در بحث گروهی چهارم می‌گوید: "... فصل‌های کارپوشه با نیازهای فیلد تناسب نداره. ما باید آن چیزی که نیاز اونهاست شناسایی و مطابق با نیازهای اونهارو یاد بگیریم...".

ساده و ابتدایی بودن مطالب کارپوشه: مشارکت کننده‌ی شماره ۶ در بحث گروهی چهارم بیان می‌کند: "... ما به بخش مراجعه می‌کنیم و از سرپرستار اسم فرایندهارو میپرسیم و اون مارو کاملاً سطح پایین تصور میکنه و به ما ارزشی قائل نمیشه...".

حجم زیاد کارپوشه: مشارکت کننده‌ی شماره ۸ در بحث گروهی چهارم می‌گوید: "... حجم زیاد کارپوشه با توجه به محدودیت زمانی، دانشجو رو مجبور به داده سازی میکنه. مثلاً در کارآموزی ۲ مری به دانشجو میگه ۶۰ داده جمع کنین...".

۲. ارزیابی توسط کارپوشه

بی توجهی برخی از مریان به محتوای کارپوشه در ارزیابی: از مشارکت کنندگان در این باره بیان نمود: "... کارپوشه‌ها

بعد از پایان ترم اصلا ارزیابی نمیشن و فقط مربی به مشارکت کنندگان در این راستا می‌گوید: "...هدف از کارپوشه‌ها نگاه می‌کنه و نمره می‌ده..."
توجه به کمیت کارپوشه بدون توجه به کیفیت آن: یکی از تا نمره بگیریم..."

جدول ۱: درون مایه های حاصل از دیدگاه دانشجویان در خصوص مشکلات کارآموزی در عرصه در حیطه مشکلات مربوط به مربیان کارآموزی

درون مایه‌های اصلی	درون مایه‌های فرعی
مشکلات مربوط به مربیان	عدم توانمندی مربیان در برقراری ارتباط با مسئولان واحدها در فیلدهای کارآموزی
	عدم توانمندی در برنامه ریزی آموزش مطابق با طرح درس
	مانع بودن مربی از انعکاس مشکلات به دانشکده
	ضعف احساس مسئولیت در قبال دانشجویان
مشکلات سیستم آموزشی مرتبط با کارآموزی	ضعف مربیان در شناسایی نیاز فیلدهای کارآموزی
	تأمین نبودن مربیان از بابت حق الزحمه
	نبود راهنما های یکسان برای آموزش
	عدم رعایت شایسته سالاری در انتخاب مربیان
موانع اجرایی مرتبط با برنامه ریزی انجام کارآموزی در عرصه	نبود شاخصهایی برای ارزیابی دانشجو
	ضعف سیستم آموزشی کارآموزی در عرضه
	عدم نظارت و سرکشی بر فعالیت‌های مربیان
	استفاده نکردن از مربیان ثابت
	مطابق بودن زمان کارآموزی با فرصت‌های کاری پرسنل فیلد

جدول ۲: درون مایه های حاصل از دیدگاه دانشجویان در خصوص مشکلات کارآموزی در عرصه در حیطه مشکلات مربوط به فیلد کارآموزی در عرصه

درون مایه‌های اصلی	درون مایه‌های فرعی
ضعف در سیستم مدیریت کارآموزی در عرصه	عدم بستر سازی جایگاه رشته مدیریت در نظام سلامت برای فیلدها
	ثابت نبودن محل های کارآموزی
	نبود رابط آموزشی در فیلدها
	نبود سیستم ارایه بازخورد به پرسنل و فیلدها
محدودیت امکانات محیط کاری در فیلدها	عدم رعایت سلسله مراتب یادگیری در کارآموزی
	ضعف گروه در انعقاد قرارداد و تفاهم نامه
	نبود امکانات رفاهی
	عدم اختصاص فضای آموزشی برای کارآموزان در فیلدها
مشکلات مربوط به پرسنل فیلدهای کارآموزی	مهارت ناکافی پرسنل برخی از فیلدها
	توجیه نبودن پرسنل نسبت به وظایف آموزشی خود
	تصور اداری بودن دانشجویان مدیریت

جدول ۳: درون مایه های حاصل از دیدگاه دانشجویان در خصوص مشکلات کارآموزی در عرصه در حیطه مشکلات مربوط به کارپوشه ارائه شده در کارآموزی در عرصه

درون مایه‌های اصلی	درون مایه‌های فرعی
مطالب کارپوشه	پویا نبودن مطالب کارپوشه
	ساده و ابتدایی بودن مطالب کارپوشه
	عدم انسجام مطالب کارپوشه
ارزیابی توسط کارپوشه	حجم زیاد کارپوشه
	بی توجهی برخی از مربیان به محتوای کارپوشه در ارزیابی توجه به کمیت کارپوشه بدون توجه به کیفیت آن

بحث

از دیدگاه دانشجویان رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی مشارکت کننده در این مطالعه، یکی از مشکلات مربوط به درس کارآموزی در عرصه موانع مربوط به مربیان درس بود. هروی و همکاران در مطالعه خود عواملی از جمله ناکارآمدی مربیان بالینی، ناکارآمدی مدیریت اجرای کارآموزی، و گسست تئوری و عمل را به عنوان فاکتورهای بازدارنده و مشکلات بر سر راه کارآموزی در عرصه برای رشته‌ی پرستاری مطرح نموده‌اند که با نتایج مطالعه‌ی حاضر تا حدودی همخوانی دارد (۸). توجه کافی در انتخاب و آموزش مناسب مربیان درس کارآموزی به منظور رفع این مشکل ضروری به نظر می‌رسد. ناکافی بودن حق الزحمه مربیان کارآموزی یکی دیگر از مشکلات موجود در درس کارآموزی از دید دانشجویان می‌باشد که این موضوع با نتایج مطالعه‌ی طولانی و همکاران مطابقت دارد. به طوری که ایشان عدم همکاری مربیان مجرب غیر هیات علمی به دلیل کم بودن مبلغ حق التدریس را از دلایل ناکارآمدی برنامه‌های آموزشی با نیازهای حرفه‌ای از دیدگاه دانش‌آموختگان رشته‌ی پرستاری برشمرده است (۹). عدم توجه به برقراری سیستم انگیزشی مناسب برای مربیان کارآموزی در دانشگاه‌ها یکی از علل احتمالی این امر به نظر می‌رسد. یکی دیگر از مشکلات کارآموزی عدم نظارت و سرکشی بر فعالیت‌های مربیان بود.

در این خصوص نتایج مطالعه‌ی رمن و همکاران نشان داد مربیگری، بازخورد و نظارت در کارآموزی رشته‌ی پزشکی در حد مطلوب انجام نمی‌گرفت (۱۰). برای این منظور در نظر گرفتن نظارت و بازرسی‌های دوره‌ای بر فعالیت و حضور مربیان و نحوه‌ی آموزش و ارتباط آن‌ها با دانشجویان دارای اهمیت می‌باشد.

از مشکلات مربوط به فیلد کارآموزی در مطالعه‌ی حاضر می‌توان به عدم بستر سازی جایگاه رشته‌ی مدیریت در نظام سلامت و آشنا نبودن فیلدها با این رشته اشاره نمود. نتایج مطالعه‌ی تبریزی و همکاران نشان داد عدم آگاهی پرسنل و مسوولین سیستم بهداشتی و درمانی با رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی به‌عنوان یکی از مشکلات کارآموزی این رشته می‌باشد که با نتایج مطالعه‌ی حاضر همخوانی دارد (۱۱). همچنین تبریزی و همکاران در مطالعه‌ی ای دیگر به این نتیجه رسیدند که پرسنل فیلدهای کارآموزی از رشته‌ی تحصیلی دانشجویان مدیریت و نیازهای آموزشی آن‌ها شناخت و آشنایی کافی ندارند (۱۲). در این راستا برگزاری کلاس‌های توجیهی و شناساندن رشته‌ی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی برای فیلدهای کارآموزی ضروری به نظر می‌رسد.

نبود امکانات رفاهی و عدم اختصاص فضای آموزشی برای کارآموزان در فیلدها مشکلات دیگری بودند که از دیدگاه

اساسی در آن بودند. نتایج مطالعه‌ی واقعی و همکاران در این خصوص با پژوهش حاضر همخوانی نداشت به این صورت که وی در مطالعه خود به این نتیجه رسید که استفاده از کارپوشه به دلیل افزایش استقلال دانشجو در خودارزیابی موجب افزایش مشارکت دانشجو در امر یادگیری و افزایش میزان رضایت‌مندی دانشجو از کارآموزی شده است (۱۸). این عدم همخوانی می‌تواند به علت تفاوت در رشته‌های تحصیلی مورد مطالعه باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج مطالعه‌ی حاضر توصیه می‌گردد به منظور برطرف کردن بخشی از نقاط ضعف این درس، بازنگری کلی در کوریکولوم شامل اصلاح طرح درس و سرفصل‌های دروس، اصلاح و بازنگری اساسی کارپوشه بر اساس مطالب بروز مرتبط نظام سلامت انجام گیرد تا بدین وسیله دانشجویان پس از فارغ التحصیلی با استفاده از توانمندی‌های کسب شده در دروس کارآموزی، در بازار کار موفقیت بیشتر و چشمگیری داشته باشند. علاوه بر این برقراری نظام تشویق و پرداخت پاداش مبتنی بر عملکرد به مربیان و حتی پرسنل فیلدهای کارآموزی نیز اجتناب ناپذیر می‌باشد تا امر آموزش دانشجویان با علاقه مندی و انگیزش بیشتر انجام گیرد. به منظور عادلانه کردن ارزشیابی این درس با توجه به نتایج مطالعه نیز انجام آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شواهد پیشنهاد می‌گردد.

تقدیر و تشکر

مطالعه‌ی حاضر برگرفته از پروژه‌ی کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی می‌باشد. بر خود فرض می‌دانیم از تمام دانشجویانی که در مطالعه‌ی حاضر مشارکت نموده‌اند تشکر و قدردانی نماییم.

دانشجویان در اثربخشی درس خلل ایجاد می‌کردند. در این رابطه نتایج مطالعه دلارام بیانگر ضعف سیستم‌های آموزشی و درمانی در زمینه‌ی ایجاد امکانات رفاهی مناسب به‌عنوان یکی از مشکلات عرصه‌ی کارآموزی رشته‌ی مامایی بوده است (۶). بهرامی و همکاران نیز مشکلات آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان را کمبود امکانات رفاهی، کمبود فضای آموزشی مناسب جهت کارآموزی، عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی در محیط بالینی، ناکافی بودن امکانات و تسهیلات مراکز آموزشی گزارش نموده‌اند (۱۳). همچنین دهقانی و همکاران کمبود امکانات و فرصت‌های آموزشی و رفاهی مناسب برای تمرین مهارت‌ها را به‌عنوان مشکلات درس کارآموزی برشمرده است (۱۴). عابدینی و همکاران نیز بیشترین مشکلات آموزشی بالینی کارآموزی در عرصه را کمبود امکانات رفاهی، کمبود فضای آموزشی مناسب، عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی و ناکافی بودن امکانات و تسهیلات مراکز آموزشی گزارش نموده (۱۵)، و در مطالعه‌ی کاپ بورگ امکانات و تجهیزات ناکافی به‌عنوان مشکلات آموزشی بالینی مطرح شده است (۱۶). تمام این مطالعات با مطالعه‌ی حاضر همخوانی دارد.

نیود ساز و کار تشویق پرسنل و توجه نبودن ایشان نسبت به وظایف آموزشی خود از جمله مشکلات مربوط به پرسنل فیلد بودن که توسط دانشجویان گزارش شدند. در همین راستا جوادی و همکاران در مطالعه‌ی خود عدم همکاری پرسنل فیلد کارآموزی، توجه نبودن و ناآگاهی پرسنل را به‌عنوان مشکلات موجود در درس کارآموزی گزارش نمود (۱۷). برگزاری جلسات توجیهی برای پرسنل فیلد در ابتدای دوره و ترغیب و تشویق کارکنان فیلد در این زمینه امری ضروری به نظر می‌رسد.

در خصوص کارپوشه مورد استفاده برای آموزش و ارزشیابی درس کارآموزی، دانشجویان از حجم، پویایی و عدم آشنایی مربیان با کارپوشه اظهار نارضایتی نموده و خواستار بازنگری

References

- 1- Mehdipour Y, Ebrahimi S, Bastani P. Comparative study of the goals of training programs related to the professional needs from the viewpoint of health information technology graduates. *J Health Biomed Inform.* 2016;3(1):29-37.
- 2- Khoshrang H, Salari A, Dadgaran I, Moaddab F, Rouh-Balasi L, Pourkazemi I. Quality of education provided at the clinical skills lab from medical students' viewpoints in Guilan University of Medical Sciences. *Res Med Educ.* 2016;8(2):77-83.
- 3- Sadeghi F, Sharifzadeh A, Movahed Mh, Moridsadat P. A study of strengths and weaknesses of internship course in agricultural faculty at Tehran University. *Iran Agricultural Extension and Education Journal.* 2008;4(1):108.
- 4- Zahiri M. Assessment of field training programs in graduates of health services management in Ahwaz Jondishapour University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2011;11(2):183-90.
- 5- Javadi M, Raeisi A, Golkar M. Comparing views of educators and students in health services management in Isfahan University of Medical Sciences about clerkship course in 2006. *Dev steps Med Educ.* 2007;4(2):84-91.
- 6- Delaram M, Tootoonchi M. Comparing self and teacher assessment in obstetric clerkship course for midwifery students of Shahrekord University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2010;9(3):231-8.
- 7- Rajabpour-Nikfam M. Experiences of nursing students and clinical teachers about clinical pharmacology course: a qualitative study. *Res Med Educ.* 2016;8(3):52-9.
- 8- Heravi M, Rejeh N, Anosseh M, Alhani F. Nursing students' comprehension of community health nursing training in field: a qualitative research. *Iran J Med Educ.* 2011;11(5):526-38.
- 9- Toulabi T, Alhani F. A comparative study of educational programs' objectives for professional needs from the viewpoints of nursing graduates in three periods of three years. *Yafteh.* 2010;12(2):53-66.
- 10- Remmen R, Denekens J, Scherpbier A, Hermann I, Van Der Vleuten C, Royen PV, et al. An evaluation study of the didactic quality of clerkships. *Med Educ.* 2000;34(6):460-4.
- 11- Tabrizi JS, Azami-Aghdash S. Perspective of health service management master students about methods of holding clerkship and internship courses: a qualitative study. *Res Med Educ.* 2015;7(3):1-10.
- 12- Tabrizi JS, Mardani L, Kalantari H, Hamzehei Z. Clerkship from the perspective of students of health services management and family health in Tabriz University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2011;10(4):439-51.
- 13- Bahrami T, Sadati L, Golchini E, Mahmoudi E. The status of clinical education from the perspective of surgery students in Alborz University of Medical Sciences. *Journal of Alborz University of Medical Sciences.* 2012;1(3):143-50.
- 14- Dehghani H, Dehghani K, Fallahzadeh H. The

educational problems of clinical field training based on nursing teachers and last year nursing students view points. *Iran J Med Educ.* 2005;5(1):24-33.

15- Abedini S, Aghamolaei T, Jomehzadeh A, Kamjoo A. Clinical education problems :the viewpoints of nursing and midwifery students in Hormozgan University of Medical Sciences. *Bimonthly Journal of Hormozgan University of Medical Sciences.* 2009;12(4):249-53.

16- Kapborg I. The nursing education programme

in Lithuania: voices of student nurses. *J Adv Nurs.* 2000;32(4):857-63.

17- Javadi M, Shams A, Yaghoobi M. System-Integrated education: useful experience in health management clerkship. *Iran J Med Educ.* 2012;11(9):1104-11.

18- Vaghee S, Salarhaji A, Karimi Moonaghi H, Soadatjo S, Banezhad A. Effect of portfolio application on satisfaction and educational achievement of nursing students in psychiatry clerkship. *J Med Educ Dev.* 2016;9(23):112-21.